

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

● NO. 16 (3568) ●

● ЧАЦВЕР, 26 КРАСАВІКА, 2018

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Знак пашаны да зямлі
У традыцыйнай акцыі “Тыдзень лесу-2018” паўдзельнічалі прадстаўнікі розных этнааб’яднанняў Беларусі **Стар 2**

Падарылі дзецям свята
Латышскія беларусы правялі адметны народны абрад **Стар 4**

Фестываль сяброў
Новая беларуская суполка “Белая Русь”, створаная ў Самары, паўдзельнічала ў другім Фестывалі дружбы славянскіх народаў **Стар 4**

ПАМЯЦЬ

Рэха далёкай вясны

У Краязнаўчым музеі горада Хойнікі, што на Гомельшчыне, створана ўнікальная экспазіцыя “Трагедыя Чарнобыля”, а ў школах раёна вучні на практыцы асвойваюць правілы радыяцыйнай бяспекі

Помнік Смутку ў Хойніках нагадвае пра Чарнобыльскую бяду

Вучні ў Гліншчах наводзяць парадак на роднай зямлі

Кацярына Мядзведская

Вёскі паміж небам і зямлёй

Як там было пасля катастрофы? Што там сталася?.. Многім цікава. На працягу шасці гадоў вядомы фотамастак, кінаператар студыі “Беларусьфільм” Юры Плюшчаў выязджаў у забруджаныя радыяцыйнай рэгіёны Беларусі, фіксуючы вобразы неіснуючых ужо — пасля аварыі на Чарнобыльскай АЭС — вёсак Магілёўшчыны ды Гомельшчыны. Правёў дзесяць фотаэкспедыцый, на падставе якіх і была створана выстава “Рэха Чарнобыля”: пакінутыя, напаяўразбураныя ад часу хаты, партрэты былых гаспадароў на сценах, кінутыя ў спешцы цацкі... Многія з тых здымкаў Юрыя цяпер ёсць у экспазіцыі “Трагедыя Чарнобыля”,

што ў Хойніцкім краязнаўчым музеі.

Захавальнік фондаў Андрэй Эсауленка раскажаў: па просьбах перасяленцаў і ліквідатараў наступстваў аварыі на ЧАЭС у снежні 2004-га ў аграгарадку Судкова, пад Хойнікамі, быў створаны асобны музей “Трагедыя Чарнобыля”. Дырэктаркай стала Валянціна Гацко. Былы педагог, напісала яна пасля й кнігу “Памяць Чарнобыля”, у якой згадвае: “У той ракавы дзень 26 красавіка 1986 года я атрымала запрашэнне працаваць у Мінску і магла разам з сям’ёй з’ехаць туды. Аднак прывязанасць да Хойнікаў не дазволіла гэтага зрабіць”. Разам з іншымі настаўнікамі суправаджала яна школьнікаў пры выездзе за межы раёна. Пісала: “У вачах дзяцей быў такі сум, які мне не забыць ніколі...”

Валянціна Афанасьеўна разам з супрацоўнікамі музея неаднойчы выязджала ў экспедыцыі ў адселеныя вёскі, у час якіх былі сабраны многія з экспанатаў.

Дарэчы, музей такой тэматыкі стаў першым у краіне ды і ў свеце. А ў 2012-м ён на правах асобнай экспазіцыі далучыўся да Хойніцкага краязнаўчага музея. “Людзям прасцей дабрацца да Хойнікаў: усё ж райцэнтр, — кажа мне Андрэй Эсауленка. — Да нас прывязджаюць з розных рэгіёнаў Беларусі, Расіі, Украіны. Часта бываюць госці з Японіі, Германіі, Італіі, Ірландыі, Бельгіі, Швейцарыі...”

Узыходзім па лесвіцы на другі паверх былой сядзібы шляхціца Андрэя Аўраамава, дзе змяшчаецца экспазіцыя. І адразу ж бачу карткі з назвамі адселеных вёсак, што

звісаюць са столі. Масаны, Дронькі, Уласы, Радзін... Яны нібы паміж небам і зямлёй... У 51-й вёсцы Хойніцкага раёна, 26 з якіх цалкам пахаваныя, ніколі не будуць жыць людзі. А з фотаздымкаў на сценах глядзяць ліквідатары, якіх даўно няма сярод жывых... Помнік Герою Украіны, пажарніку Васілю Ігнаценку, які быў сярод першых ліквідатараў на 4-м энергаблоку, ёсць у Брагіне. “Памёр 13 мая 1986 года, пахаваны ў Маскве на Міцінскіх могілках,” — апошнія радкі біяграфіі 25-гадовага старэйшага сяржанта. А родам Герой быў з вёскі Спярыжжа Брагінскага раёна. І ў любую пару года ляжаць пры помніку ў Брагіне жывыя кветкі, як і ля Помніка Смутку ў Хойніках: яго адкрылі да 10-й гадавіны Чарнобыльскай трагедыі. → **Стар. 3**

ПРЫЦЯГНЕННЕ АЙЧЫНЫ

Радзіма — там, дзе жыве маці

Кіраўніца беларускай суполкі “Мара” з Ліепая Тамара Шульцэ мае родавыя карані ў горадзе Слоніме

У беларусаў з латвійскага горада Ліепая цяпер галоўная навіна — пра новы Беларускі дом. Ён хутка ўжо адкрыецца па адрасе: вуліца Яня, 8. А консульскія, візавыя пытанні для беларусаў Ліепая ды ўсяго рэгіёна з 3 красавіка вырашаюцца па новым адрасе. Як вядома, многія беларусы ў Велікодныя дні, на Радаўніцу імкнуліся наведаць родныя мясціны, магілы продкаў — гэта ж важны складнік бе-

ларускага менталітэту, даўні духоўна-рэлігійны звычай па ўсёй Беларусі. Таму ў Беларускім доме, які адкрываецца дзякуючы й намаганням сяброў суполкі “Мара”, яе актывісты прымаюць дакументы на афармленне візаў для паездак у Беларусь.

Пра саму беларускую суполку ў Ліепая, яе актывістаў чытачы “Голасу Радзімы”, пэўна, трохі ведаюць з ранейшых публікацый. Тры гады суполкай “Мара” кіруе Тамара Шульцэ: з красавіка 2015-га. Адкуль яе родавыя карані, як аказалася ў Латвіі, што ў планах актывістаў суполкі? Пра тое была

наша гутарка.

— **Адкуль вы родам, Тамара Іванаўна?**

— Са Слоніма. Гэта ж адзін са старажытных гарадоў Гродзеншчыны. І назва, мяркую, ад сонца, бо ў гаворках некаторых рэгіёнаў Беларусі, літаратурных творах сустракаем слова сонца. (За такую версію “галасуе” і сланечнік-сонечнік (у рускай мове подсолнух), звязаны з сонцам. У “Кароткім гістарычным слоўніку беларускай мовы” прафесара Аляксандра Булькі (2015) пададзены ранейшыя назвы сонца: “Солнце (сол-

неце, солнцо, солнцэ, сонце) і слонце (слунце) (стар. 864). — Рэд.). Дарэчы, у Слоніцкім раёне знаходзіцца й адзін з беларускіх духоўных цэнтраў праваслаўя: Жыровічы, а ў іх — вядомы ў свеце мужчынскі манастыр. Так што сонца, як і святла духоўнага, многа на маёй малой радзіме.

— **Як вы апынуліся ў Ліепая?**

— Вучылася ў Мінскім індустрыяльна-педагагічным тэхнікуме разам з будучым мужам Віктарам, які з Латвіі быў накіраваны вучыцца ў Беларусь. З ім і прыехала ў Ліепая ў 1980-м, закончыўшы вучобу.

ВЕСТКІ

Шэкспір плюс Дударавы

Іван Іванаў

Драматычны тэатр беларускай арміі стаў пераможцам VI Міжнароднага тэатральнага фестывалю “Смаленскі каўчэг” у намінацыі “Лепшая рэжысура. Спектакль вялікай формы”

Прэстыжнай узнагародай уганаравана пастаноўка Марыны Дударавай “Рамэа і Джульета”. Паведамляючы ў рэдакцыю пра навіну, Алена Давыдава, кіраўніца літаратурна-драматычнай часткі тэатра, дадае: упершыню гэты спектакль быў паказаны на сцэне ДТБА 13 ліпеня 2006 года. Сучасную інсцэноўку шэкспіраўскага твора зрабіў вядомы драматург Аляксей Дударав.

Два дзясяткі спектакляў розных жанраў былі прадстаўлены на форуме ў Смаленску. Туды прыехалі актёрскія трупы з Беларусі, Казахстана, Швецыі, Польшчы, Ізраіля, Расіі, у тым ліку й вядомыя маскоўскія калектывы. Але, радуецца за калег Алена Давыдава, і глядзчы, і кампетэнтнае журы фестывалю былі адзіныя ў меркаванні: мінчане паказалі шэкспіраўскую класіку найбольш глыбока і арыгінальна. Чым жа пакарылі публіку беларусы? Пэўна, усім спадабаўся сцэнічны авангард: “У армейцаў звянец клінкі, кіпяць страсці, актёры то зліваюцца ў танцы, то круцяць салты і ўзлятаюць на крылах”. Што ж, якраз такі рэжысёрскі стыль у Марыны Дударавай, якая да таго ж сама паставіла і харэаграфічныя нумары. А ў спектаклі, што ў Смаленску атрымаў высокае прызнанне, паўдзельнічалі артысты Аліса Аўчыннік, Алег Барбуль, Уладзімір Гарахоўскі, Уладзімір Лісоўскі, Ігар Фільчанкоў, Зіор Фромічэва-Карсакова ды іншыя.

Тамара Шульцэ

Дарэчы, я добра вучылася, магла застацца ў Мінску працаваць майстрам вытворчага навучання аддзелачнікаў у прафтэхвучылішчы, але выбрала іншы лёс. → **Стар. 2**

НАВАКОЛЛЕ

Знак пашаны да зямлі

У традыцыйнай акцыі “Тыдзень лесу-2018” паўдзельнічалі прадстаўнікі розных этнааб’яднанняў Беларусі

Кацярына Мядзведская

Ужо ў сёмы раз, пад эгідай апарата Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў, прадстаўнікі розных нацыянальна-культурных аб’яднанняў Беларусі дружна, весела высаджвалі дрэвы ў ваколіцах аграгарадка Ракаў, што ў Валожынскім раёне Міншчыны. Працавалі сябры рускай, польскай, палесцінскай, афганскай, дагестанскай, чувашскай, грузінскай, армянскай, туркменскай суполак. Усяго ў дэсанце было 16 чалавек. Згадвалі й першую пасадку: у 2012-м шматнацыянальная талка высаджвала елкі ды бярозкі ля вёскі Каралеўшчыны пад Івянцом. “Ці вялікія дрэўцы выраслі за шэсць гадоў?” — цікавіўся куратар акцыі, начальнік сектара па справах нацыянальнасцяў апарата Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў Аляксандр Сасновіч. Старшыня Івянецкага аддзела Саюза палякаў на Беларусі Станіслаў Бурачэўскі ўзнімае руку ўгару: “Бярозкі вышэй майго росту, елкі даганяюць”. Станіслаў спецыяльна ездзіў у тыя месцы — фатаграфаваяў. Усяго працаўнікі з інтэрнацыянальных дэсантаў, паводле дадзеных Валожынскага лясгаса, за сем гадоў высадзілі больш за 12 тысяч саджанцаў — гэта чатыры гектары лесу.

Прадстаўніца Міжнароднага аб’яднання дагестанцаў “Торо” Пацімат Асадулаева, з пшачотай абціскаючы зямлю вакол маленькіх елачак, казала: “На маёй радзіме, у Дагестане, бярозкі ды сосны растуць зусім нізенькія: такі клімат на Паўночным

Каўказе... А ў Беларусі для дрэваў умовы выдатныя. Якія роўныя, дужыя сосны ды елкі вакол!”. Муж ды жонка Хізры й Пацімат у акцыі “Тыдзень лесу”, якая сёлета прысвячаецца Году малой радзімы, паўдзельнічалі ўпершыню. Вядомы мастак, скульптар, паэт, кампазітар, старшыня суполкі “Торо” Хізры Асадулаеў адзначаў: саджае дрэўцы з задавальненнем. Гэта знак пашаны яго да зямлі, якая прытуліла прадстаўнікоў многіх нацыянальнасцяў. “Па розных прычынах кожны з нас апынуўся тут, — уступае ў гутарку старшыня Міжнароднай арганізацыі афганскіх бежанцаў “Афганская грамада” Сафі Сайфурахман. — Шчыра прызнаюся: Беларусь для мяне ўжо стала родным домам”.

Навядзенне парадку на той зямлі, дзе жывуць самі, дзе нараджаюцца і растуць іх дзеці, — звычайная справа для ўсіх удзельнікаў сёлета пасадкі. Старшыня аб’яднання “Беларуска-палесцінская грамада” Ібрагім Эль Вадзіа ўпэўнены: “Правільную, высакародную справу робім. Ад пасаджаных дрэваў вялікая карысць будзе: і людзям, і лясным жывёлам”. А на сваім прысвядзібным участку, што ў вёсцы Лужкі пад Мінскам, Ібрагім некалькі гадоў таму пасадзіў чарэшні, слівы, яблыні, грушы. З рэдкіх раслін ёсць у яго шаўковіцы. Дарэчы, пра розныя віды гэтых дрэваў гаварыў і старшыня Саюза палякаў на Беларусі Мечыслаў Лысы. З галоўных удзельнікаў — палякі, рускія, армяне... Атмасфера, як заўсёды, вельмі добрабычлівая. Сумесная праца паядноўвае людзей розных узростаў, рэлігій, нацыянальнасцяў.

КАЦЬЕРЫНА МЯДЗВЕДСКАЯ

Хізры і Пацімат Асадулаевы ўпершыню ўдзельнічалі ў акцыі

па пяць-сем новых дрэўцаў: яблынь, груш, вішань, сліў... Ганарыцца невялічкай плантацыяй маліны.

Аляксандр Сасновіч рады, што да штогадовай акцыі “Тыдзень лесу” далучаецца ўсё больш прадстаўнікоў розных нацыянальнасцяў: “Сёлета ўпершыню з намі працуюць кіраўнікі палесцінскай, дагестанскай суполак. З пастаянных удзельнікаў — палякі, рускія, армяне... Атмасфера, як заўсёды, вельмі добрабычлівая. Сумесная праца паядноўвае людзей розных узростаў, рэлігій, нацыянальнасцяў”.

Дарэчы, акцыя “Тыдзень лесу-2018” прысвячалася і ўзнаўленню лясоў, што пацярпелі ад насякомых-шкоднікаў. Вось і на месцы, дзе інтэрнацыянальны дэсант высаджваў маладыя елкі, восенню была санітарная рубка: так змагаліся з жуком-караедам. Пра тое казаў нам ляснічы Ракаўскага лясніцтва Валожынскага лясгаса Віктар Ключнік. Ён жа дзякаваў тым арганізацыям і асобным добрахотнікам, якія папрацавалі на карысць лесу — аднаго з галоўных беларускіх прыродных багаццяў.

ВЕСТКІ

У вершах і ў песнях

Беларусы Тальяці зрабілі канцэртную праграму для пажылых людзей, ветэранаў працы, ветэранаў тылу

“Творчасць беларускіх паэтаў і кампазітараў у вершах і песнях” — пад такой назвай у 91-й школе Тальяці прайшло мерапрыемства й канцэртная праграма для пажылых людзей, ветэранаў працы, ветэранаў тылу. Наша Мясцовая грамадская арганізацыя “Беларуская нацыянальна-культурная аўтаномія “Нёман” гарадской акругі Тальяці правяла сустрэчу 19 красавіка. Варта нагадаць, што некалькі разоў на год удзельнікі народнага ансамбля беларускай песні “Купалінка” і дзіцячага ансамбля “Зорачкі” выступаюць з праграмамі ў Цэнтральным раёне. Жыхары старэйшага пакалення любяць творчасць маладых артыстаў, прыходзяць на сустрэчы. На гэты раз актавая зала школы сабрала больш за 270 гледачоў. Кіраўніца беларускай суполкі Людміла Дзёміна знаёмілі гасцей з творчасцю Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, кампазітараў Ігара Лучанка, Уладзіміра Мулявіна ды іншых. Чытала вершы на беларускай мове.

Дэпутат мясцовай Думы Максім Гусейнаў уручыў дзецям вайны памятныя медалі. У вялікім канцэрце акрамя беларускіх гуртоў паўдзельнічаў і ўзорны харэаграфічны ансамбль “Лицей” з Ліцэя мастацтваў. Кожны нумар канцэрта суправаджаўся апладысмантамі. Госці, прызнаваліся потым, атрымалі зарад энергіі ды станоўчых эмоцый. Гаварылі Людміле Дзёмінай, што ім было цікава больш даведацца пра беларускіх творцаў, пачуць беларускую мову, пабачыць таленавітых юных артыстаў. А Людміла Іваняўна запрасіла іх на мерапрыемствы: 1 мая — у Музейны комплекс “Наследдзе”, 6 мая — у бібліятэку “Істoki”, а 9 мая — у Парк Перамогі ды спарткомплекс “Волгарь”.

Сяргей Шылкін, намеснік старшыні суполкі “Нёман”, г. Тальяці

ПРЫЦЯГНЕННЕ АЙЧЫНЫ

Радзіма — там, дзе жыве маці

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

А ў Ліепай, на радзіме мужа, вучылася ў політэхнічным інстытуце. Працавала ў сістэме тэхнагляду за будаўніцтвам жылых дамоў на заводзе “Лиепайсельмаш”, потым яшчэ ў адной арганізацыі, затым — адміністратарам у гатэлі Юра (у перакладзе з латышскай: мора. — Рэд.).

— Сёлета ў Беларусі аб’яўлены Год малой радзімы. Ці адчуваеце вы яе прыцягненне?

— Безумоўна! Для мяне радзімай, Бацькаўшчынай была й застаецца Беларусь. І ўсе гады, што жыву ў Ліепай, стараюся наведаць яе, сваіх родзічаў, сяброў — я заканчвала 10-ю школу. У Слоніме жыве мая матуля, Шэўчык Яўгенія Пятроўна, якой 82 гады. Многія ў горадзе ведаюць яе: мама працавала касіркай у адной з аптэк. А таты, Фідрыка Івана Іванавіча, ужо няма з намі. Ён усё жыццё працаваў трактарыстам, і было ў яго шмат братоў, так што і ў мяне радня вялікая. У маіх бацькоў была яркая старонка ў біяграфіі: у 60-я гады па камсамольскіх пуцёўках яны паехалі

падымаць цаліну — і я была з імі ў Цялінаградскай вобласці Казахстана. Цяпер у Беларусі жывуць мой брат, стрыечныя браты — мне заўсёды ёсць да каго пайсці, мяне, як кажуць, сустрэнуць з радасцю, накармяць і спаць пакладуць. А ўвогуле для мяне дзе мама, там адназначна вялікая Радзіма. Родная Беларусь і для маіх дачок, якія нарадзіліся ў Латвіі: я вазіла іх у Слонім кожнае лета. Нават абутак, вопратку дзяўчынкам да 13 гадоў купляла толькі ў Беларусі: тое было выгадна. Мы працягваем разам ездзіць да маёй мамы, іхняй бабулі. У чэрвені 2017-га, дарэчы, вазілі паказаць і маю ўнучку, якой было крыху больш за паўгода.

— Жывучы ў Ліепай, ці маеце магчымасць гаварыць тут на роднай беларускай мове?

— Так, і звычайна гэта тыя, хто прыходзіць у нашу суполку. Яшчэ ў нас ёсць ансамбль “Паўлінка”, у ім — Жанна Буйніцкая, Раіса Дзямешка: яны стаялі ля вытокаў суполкі “Мара”, змаглі яе захаваць і шмат робяць для развіцця сяброўны. А гурт

“Паўлінка” — гэта ўвогуле як беларуская сям’я, сузор’е родных сэрцаў. Самадзейныя артысты ўмеюць рабіць добра, радасць. Калі “Паўлінка” віншуе беларусаў, якія жывуць тут, гэта вельмі шчыра, кранальна заўсёды бывае.

— Якія бліжэйшыя планы ў беларускай суполкі?

— Асноўны клопат — наш агульны Беларускі дом, у які мы пераязджаем 27 красавіка. У будынку закончаны рамонт, праведзена ацяпленне, дзякуючы дапамозе спонсараў памянлі вокны, падключылі інтэрнэт. Рамантуем яшчэ вялікае памяшканне, каб мець сваю залу для выступлення ансамбляў. Там будзем адзначаць Дні беларускай культуры, зможам запрашаць сяброў, праводзіць розныя імпрэзы. Хутка будзем святкаваць 135-я ўгодкі аднаго з заснавальнікаў беларускай дзіцячай літаратуры Янкі Маўра, які нарадзіўся ў Ліепай. Дарэчы, Янка Маўр — гэта творчы псеўданім Івана Фёдарова, які моцна сябраваў з Якубам Коласам, яны нават сталі сватамі, пажаніўшы сваіх дзяцей. У гонар Янкі Маўра марым

МІКАЛАЙ БОЙКА

Р. Дзямешка і В. Бяляеў на суботніку ля Беларускага дома

зладзіць выставу ў нашым Беларускім доме. Плануем стварыць памяшканне й для нядзельнай школы, для працы гурткаў па інтарэсах. Спачатку здавалася — не адолеем рамонт, а вось жа справа рухаецца! Я ўпэўнена: з дапамогай спонсараў, сяброў, знаёмых, уласных рук мы адновім усе памяшканні.

— Ці шмат у Ліепай беларусаў, якія гатовыя збірацца разам?

— Беларусы — шмат, але, на жаль, няшмат людзей актыўных. Вядома ж, побытавыя пытанні ў нашым жыцці займаюць шмат увагі — часу й жадання не хапае для нейкіх

грамадскіх спраў. Тым не менш традыцыйна сталі ў горадзе сумесныя сустрэчы ў Дні беларускай культуры, пры Вогнішчы дружбы народаў — ёсць і такі праект. Яшчэ ў Ліепай рэгулярна выступаюць артысты, гурты з Беларусі. Землякі й проста могуць прыйсці да нас у суполку: пагутарыць, пачытаць газеты — беларусаў Латвіі “Прамень”, “Голас Радзімы”... Мы імкнемся сварыць у нашым новым доме гэтую беларускую ўтульнасць: каб ён стаў куточкам Бацькаўшчыны для ўсіх нас.

Гутарыла Анжэла Фаміна, г. Ліепай

ПАМЯЦЬ

Рэха далёкай вясны

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Уражваюць фотаздымкі, зробленыя адразу пасля выбуху. Яшчэ бачым, як вядзецца дэзактывацыя: мыюцца дамы, вуліцы, дрэвы, транспарт. Адна з вітрын аформлена матэрыяламі, якія адлюстроўваюць радыяцыйную абстаноўку ў раёне з першых дзён аварыі. Ёсць звесткі пра эвакуацыю жыхароў з 30-кіламетровай зоны ў 1986-м, пра наступныя адсяленні ў 1990-95 гадах. У некалькіх вітрынах — дазіметры, касцюмы хімабароны, індывідуальныя назапашвальнікі, індыкатары...

“У нас часта праходзяць сустрэчы з перасяленцамі, удзельнікамі ліквідацыі наступстваў аварыі на ЧАЭС, для школьнікаў — урокі мужнасці, — кажа Андрэй Эсауленка. — У экспазіцыі шмат асабістых рэчаў, фатаграфій, дакументаў, успамінаў людзей, што пацярпелі ад аварыі. Створаны ў нас і Банк дадзеных аб перасяленцах: бралі звесткі з Рэчыцкага архіва, з сельсаветаў. Па ўсіх ліквідаваных сельсаветах складзены пашпарты, сабраны звесткі пра гісторыю адселеных вёсак”.

Перад тым як патрапіць у музей, я сустрэлася з кіраўніцай аддзела ідэалогіі, культуры і па справах моладзі Хойніцкага райвыканкама Людмілай Няволінай. Яна з усмешкай казала: штогод у красавіку “ажываюць журналісты”, большае цікавасць да раёна. “Мы рады гэ-таму, — кажа Людміла Віктараўна. — Рэгіён развіваецца: будуюцца новае жыллё, бальніцы, паліклінікі, працуюць школы, дзіцячыя садкі. У 2016 годзе Хойніцкі раён стаў першым у вобласці па колькасці нованароджаных на кожную 1000 жыхароў. Дзяржава сапраўды шмат укладвае ў развіццё раёна. Так, у 2010-м да Дня пісьменства быў адрэстаўраваны амаль увесь горад. Новае жыццё атрымалі завод жалезабетонных вырабаў, вытворчасць па выпуску сыроў і сушцы сыроваткі. Забяспечваем жыллём і прывабным заробкам маладых спецыялістаў. Таму й едуць да нас ахвотна. Вось і сёлета чакаем іх: лекараў, настаўнікаў, інжынераў...”

Правілы новага жыцця

32 гады прайшло. І ўвесь час беларускія землі, што на мяжы з Украінай і пацярпелыя больш за ўсё, змагаюцца з наступствамі катастрофы. І знак Чарнобыльскай бяды можна пабачыць у лёсах ці не кожнага жыхара Хойніччыны.

Пасля аварыі на ЧАЭС Людміла Кулакоўская дапамагала вывозіць школьнікаў з Хойнікаў

Цяжка ўздыхае, успамінаючы былое, дырэктарка Глінішчанскага дзіцячага сада — сярэдняй школы імя І. П. Мележа Людміла Кулакоўская. З мясцовай, але адселянай вёскі Аравічы яе бацькі. Памятае, як забіралі іх да сябе ў Хойнікі, а не хацелі ж ехаць, пакідаць родны кут. Балюча ёй згадваць і эвакуацыю школьнікаў у летнікі ды санаторыі Віцебшчыны. “Усё нібы ўчора было, — пачынае аповед Людміла Фёдараўна. — Трагедыя жудасная... Я працавала ў школе ў Хойніках. Паклікалі. Сказалі збіраць дзяцей: у 9 раніцы едзем. Ноч бегала па хатах... Бацькі, нібы ў ваенны час, развіталіся з дзецьмі... Плач, слёзы, адчай... 4 мая выехалі. Размясціліся ў летніках у пасёлку Лужасна, што на Віцебшчыне: брагінскія, хойніцкія, нараўлянскія дзеці. Жылі “на чужыне” тры месяцы. Думалі, застанемся там, але ў верасні вярнуліся дадому. Як дзеці крычалі “Ура!” Думала: сэрца разарвецца. Слёзы каціліся ўжо ад радасці — сустрэчы з блізкімі, вяртання ў родныя мясціны”.

Перажыўшы такую бяду, Людміла Кулакоўская вельмі спачувае людзям, якія трапілі ў цяжкую сітуацыю, стараецца дапамагчы ім. Так, у свой час узяла “ апеку” над сям’ёй Латфуліных, перасяленцаў з Казахстана. Рафаіл Аляксеевіч, таленавіты фізік, працаваў у саўгасе “Стралічавы”, дапамагаў па гаспадарцы. “Я ж працавала ў аддзеле адукацыі Хойніцкага

райвыканкама: так і пазнаёміліся, разгаварыліся... — казвае Людміла Фёдараўна. — Праз нейкі час паклікала Рафаіла Латфуліна ў Хойнікі, у аддзел адукацыі. Пасля ён выкладаў фізіку ў 2-й хойніцкай школе, быў дырэктарам 1-й. Цяпер на пенсіі, працуе настаўнікам фізікі ў Глінішчанскай школе. Дзеці яго вельмі любяць, складаныя рэчы

родны кут народнага пісьменніка Беларусі Івана Мележа. Цяпер — аграгарадок. У канцы 80-х — пачатку 90-х прытулілі Глінішчы няма-ла перасяленцаў з пацярпелых ад Чарнобыльскай аварыі тэрыторый. Адзін з іх — Аляксандр Карніцкі, для якога родная вёска Кажушкі засталася толькі ва ўспамінах. Перасяленне, кажа, перанёс лёгка.

Будынак Краязнаўчага музея ў Хойніках — помнік архітэктуры

тлумачыць даступна”. Пахвалілася дырэктарка новым здабыткам для школы: вялізны кош з лазы. “Прыгожы і арыгінальны гаршчок для кветак з яго выйдзе”, — казала. Зрабіў гэты цуд Рафаіл Аляксеевіч: гадоў 10 таму пачаў асвойваць традыцыйнае беларускае рамяство: пляценне з лазы. І прыйшлося яно даспадабы, і стаў — сапраўдным майстрам.

Між тым вёска Глінішчы ў Хойніцкім раёне — гэта, як вядома,

“Можа таму, што сам быў малады, — гаворыць. — Больш клапаціўся пра жонку ды маленькую дачушку”. Вяскоўцы сустрэлі цёпла, мясцовая гаспадарка выдзеліла хату. Працаваць стаў тут. У Глінішчах у сям’і нарадзіліся яшчэ дачка і сын, ёсць ужо і ўнукі. “Жывем усе разам, побач, — гаворыць Аляксандр. — Дапамагаем адно аднаму па гаспадарцы. Так лягчэй!”

Не менш за дарослых, а можа й

больш, пра радыяцыю ў аграгарадку ведаюць дзеці. У Глінішчанскай школе працуе гурток “Юны экалаг”, ёсць абавязковыя для ўсіх вучняў урокі радыяцыйнай бяспекі. Пад час заняткаў юныя глінішчанцы атрымліваюць як тэарэтычныя веды, так і практычныя навыкі: у школе ёсць неабходнае абсталяванне для вымярэння ўзроўню радыяцыі — электронныя вагі, радыёметры. Засталося пасля рэалізацыі сумеснага праекта са Швейцарскім упраўленнем па развіцці ды супрацоўніцтве. Вучні прыносяць на праверку прадукты з дому, правяраецца й школьная ежа. Дарэчы, праверыць тут свае прадукты могуць усе жыхары Глінішчаў. Многія тым карыстаюцца: хто здае малако на перапрацоўку ці рыхтуе гародніну на продаж. “Вучні ўжо ведаюць, што часцей за ўсё перавышэнне нормы па ўтрыманні радыенуклідаў бывае ў грыбах ды ягадах, — казвае Людміла Кулакоўская. — Калі перавышэнні нязначныя, то можна знізіць іх, правільна гатуючы. Напрыклад, грыбы трэба прамываць некалькі разоў у салёнай вадзе і праварваць таксама некалькі разоў. Тады, нават сушаныя, шкоды яны не прынясуць”.

У Глінішчанскім цэнтры радыялагічнай культуры шмат інфастэндаў пра ўплыў радыяцыі на здароўе чалавека, а таксама літаратуры з Рэспубліканскага інстытута радыялогіі. Дарэчы, такія цэнтры створаны і ў іншых школах раёна.

Ідучы па Глінішчах да аўтобусага прыпынку, я бачыла: як хораша навокал! Былая вёска, сучасны аграгарадок, сапраўды жыве: адусюль чуваць брэх сабак, спевы пёўняў... Па вуліцы Працоўнай радуюць вока вялікія ўтульныя дамы для спецыялістаў, ёсць школа, садок, магазін, фельдчарскі пункт. І са сваім статусам “пацярпелага” рэгіён, здаецца, звыкся. Як правілы дарожнага руху, з маленства там вывучаюць правілы радыяцыйнай бяспекі. Звычайнымі для жыхароў здаюцца абавязковыя штогадовыя медагляды, ды і дэлегацыі замежных гасцей прымаць ім не ў навіну.

...Прыгожа тут вясной, калі абуджаецца прырода. У палескім паветры нібы лунаюць новыя надзеі на шчасце, спакой і бяспеку. І такую неўтаймоўную радасць жыцця, пэўна, так востра якасць тут і адчуеш: у раёне, што жыве-развіваецца так блізка ад 30-кіламетровай зоны адчужэння.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Выстава аднаго экспаната

Грамата аб Магдэбургскім праве для Пінска прадставілі ў Музеі Беларускага Палесся

Выстава аднаго экспаната праекта “За кулісамі музея” прайшла ў Музеі Беларускага Палесся ў Пінску. На ёй дэманстравалася грамата, выдана ў 1776 годзе імператарам Іосифам II Станіславам Аўгустам Панятоўскім, у якой пацвярджаецца Магдэбургскае права горада Пінска. Дакумент — гэта два здвоеныя лісты пергаменту, знітаных між сабой ніткамі, якія

змацаваны пячаткай Вялікага Княства Літоўскага. Тэкст выкананы ад рукі на польскай і старабеларускай мовах, падпісаны ўласнаручна каралём 26 лютага 1785 года ў Варшаве.

Па словах загадчыка навукова-асветнага аддзела музея Валерыя Кабрынца, у 1939-м, пасля ўз’яднання Заходняй і Усходняй Беларусі, гэты каштоўны дакумент перадаў музею начальнік фінансавых справаў у Пінску. “Прозвішча таго чалавека, на жаль, мы пакуль не

ўстанавілі. Мяркуем, што грамата захоўвалася ў гарадскім магістраце й была знойдзена ў савецкія часы”, — удакладняе Валерыя Кабрынец.

Дарэчы, грамата караля цікавая не толькі сваёй арыгінальнасцю. У ёй змешчана таксама інфармацыя пра тое, куды ж падзеліся самыя першыя правілы для Пінска, што былі гораду нададзеныя яшчэ ў час кіравання Стафана Баторыя, Сігізмунда Вазы ды іншых каралёў. Аказваецца, тыя важныя дакументы былі знішчаны ў

час смуты ў сярэдзіне XVII стагоддзя. У 1776 годзе многія населеныя пункты Вялікага Княства Літоўскага былі пазбаўлены Магдэбургскага права. (Гісторыкі нагадваюць, што таму было прычынаю: першы падзел Рэчы Паспалітай адбыўся ў 1772 годзе. — Рэд.) Выключэнне склалі адзінаццаць гарадоў, у тым ліку Пінск, што й пацвярджае каралеўская грамата.

Даведка “ГР”

Выставы аднаго экспаната праекта “За кулісамі музея” праходзяць у

Пінску на працягу года. Музей валодае велізарнай колькасцю каштоўных экспанатаў: толькі ў асноўным фондзе іх больш за 70 тысяч. Некаторыя прадметы не маюць аналагаў на тэрыторыі краіны. Менавіта таму й з’явілася ідэя прадстаўляць іх жыхарам Пінска й гасцям горада. Усе выставы аднаго экспаната доўжацца не больш за адзін тыдзень. Чарговая экспазіцыя будзе ў Музеі Беларускага Палесся летам. Плануецца, што наведнікам прадставяць прадмет, звязаны з археалогіяй.

ТРАДЫЦЫ

Падарылі дзецям свята

Латышскія
беларусы
правялі адметны
народны абрад

Сонечную раніцай 11 красавіка творчая каманда з Даўгаўпілскага Цэнтра беларускай культуры рушыла ў дарогу: сябры з Екабпілскага беларускага таварыства “Спатканне” запрасілі нас правесці разам з імі абрадавае свята “Гуканне Вясны” для мясцовых дзяцей.

А Гуканне Вясны — гэта любімая намі дзівосная дзея, што заўсёды сагравае сэрцы. Сам беларускі звычай — адзін з самых жыццядарных і аптымістычных у народным календары. Сыходзіць Зіма, і ўсе чакаюць прыгажуню-Вясну. Таму й гукаюць-клічуць: бо халады царпець моцы ўжо няма! Традыцыя — старажытная, бо гукалі Вясну яшчэ ў пару язычніцтва: звычайна ў канцы сакавіка — пачатку красавіка. Для святочных дзей выбіралі месца на ўзгорку ці то беразе рэчкі, возера. Былі ў абрадзе й толькі дзясвочыя дзеі, потым усёй вёскай вадзілі карагоды, гулялі-смяяліся, каб паказаць: тут Вясне добра будзе.

Адметнасць свята — птушкі: яны ж на крылах Вясну прыносяць. Дрэвы ў садзе, хаты, гаспадарчыя пабудовы ўпрыгожваюць рознакаляровымі стужкамі, яркімі птушкамі, выразанымі з кардону, зробленымі з каляровых нітак, тканін ды іншых матэрыялаў. Яркія стужкі на дрэвах — сімвал красавання. І спадзявання, што дрэвы (бо ў прыродзе ўсё жывое) адчуваюць веселасць, успрымуць яркасць стужак, пабачаць птушак — і хутчэй раскрыюць пупышкі. А самаробных птушак на свята вешалі як мага вышэй: каб тыя, што ў выраі, хутчэй іх заўважылі. Ёсць прыкмета:

Удзельнікі Гукання Вясны з Даўгаўпілса і Екабпілса

чыю хату любяць птушкі, там будзе шчасце, дабрабыт. Асаблівае месца ў вясновым абрадзе для птушак, выпечаных з цеста — гэта галёпы ці “буськовыя лапы”. Зробленыя з хлеба фігуркі птушак таксама раскладвалі ў наваколлі: прывабіць пералётных птахаў.

Гуканне Вясны яшчэ й вельмі музычнае. Клікаць вясну пачынаюць дзяўчаты, спяваюць песні-вяснянкі. Кожны куплет заканчваецца выклікам “Гу-у-у!”. Адсюль, кажучы, і назва: гуканне. Гэты абрад для школьнікаў і беларусаў Екабпілса правёў наш фальклорны гурт “Купалінка” (кіраўнік Вячаслаў Пятроў). Мы ўсе разам вадзілі карагоды, спявалі песні-вяснянкі, з радаснымі воклічамі “Гу-у-у!”, з высока паднятымі галінкамі з птушкамі-

жаўрукамі гучна заклікалі Вясну. Потым гулялі ў народную гульню “Падшачка”, развучвалі рухі беларускай полькі, дружна завязвалі рознакаляровыя стужачкі на дрэвы, не забываючы перад тым загадаць жаданні.

Каманда з Даўгаўпілса працавала дружна, зладжана. Пад песні “Купалінкі” ў прыгожым строі на свяце з’явілася Вясна (пачэсную ролю даверылі мне), рассыпаючы вакол збожжа з пажаданнямі ўсім сонечных дзён і багатага ўраджаю, радасці ў сэрцы. Вядучая свята, намесніца кіраўніцы ЦБК Дагня Літвіноўская, на латышскай мове расказала гасцям пра тое, чым адметнае свята Гуканне Вясны, пра яго сэнс. Потым салістка “Пралесак” Настасся Лукашонак спявала песню “Жаўраначка” (верш Ніла Плевіча, музыка Эдуар-

да Ханка). Арганізатар культурных мерапрыемстваў ЦБК і сцэнарыст свята Галіна Сантоцкая абышла ўсіх з галінкамі вярбы, пажадала ўсім здароўя, шчасця й багацця. Студэнтка Даўгаўпілскага ўніверсітэта Галіна Кажаронак раздавала ўсім жаўрукоў, якіх сама напаяла. А кіраўніца ЦБК Жанна Раманоўская ўручыла гасцінным гаспадарам тэматчныя сувеніры, метадычныя матэрыялы: каб надалей у Екабпілсе прыжылося-разгарнулася гэтае жыццядарнае свята.

Сярод актыўных удзельнікаў беларускага Гукання Вясны былі вучні двух класаў школы Екабпілса: у адных родная мова — латышская, у другіх — руская. А на свяце яны чулі й беларускую. Школьнікі таксама выступілі: вучні з латышскай школы

Валянціна Дарашчонак

выканалі жартоўную песню, з рускай — прачыталі вершы, загадвалі загадкі, потым усе разам гулялі ў цікавую латышскую народную гульню “Багатыя-бедныя”.

Кіраўніца таварыства “Спатканне” Валянціна Дарашчонак уручыла ўсім святоўцам фарбаваныя яйкі ды салодкія падарункі, дзякавала ўсім, хто ладзіў свята. Мы ж і самі купаліся ў вясновым настрой, моры станоўчых уражанняў ды эмоцый, маючы надзею, што хутка ўжо цёпла, сонечныя дні.

Марыя Памецька,
Екабпілс—Даўгаўпілс

Ад рэдакцыі. Дасылаючы нам тэкст, кіраўніца Даўгаўпілскага Цэнтра беларускай культуры Жанна Раманоўская прызналася: спраў у цэнтры шмат, “не паспяваем усё хутка пісаць”. У прыватнасці, абрад Гуканне Вясны праводзілі ў розных месцах — і ўсоды з улікам абставінаў. Так, у школьцы “Вясёлка”, што дзейнічае пры Цэнтры, гаспадыні-беларускі пяркі разам з выхаванцамі булачкі-птушачкі. (Вось дык майстар-клас! Здрава!). Ладзілі яшчэ свята для студэнтаў у Даўгаўпілскім універсітэце, “на свяце ў Латышскім таварыстве таксама Вясну гукалі, на адкрыцці выставы карцін у ЦБК таксама гукалі”. Але самае цікавае, лічыць спадарыня Жанна, было якраз у Екабпілсе: “бо на двары, пад сонцам-небам вясновым, разам з дзецьмі”.

Спадзяемся на хуткую сустрэчу з Жаннай Раманоўскай у Мінску: збіраецца на выставу “СМІ ў Беларусі”, якая, нагадаем, пройдзе 3—5 мая.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Фестываль сяброў

Новая беларуская суполка “Белая Русь”, створаная ў Самары, паўдзельнічала ў другім Фестывалі дружбы славянскіх народаў

У Самарскім доме афіцэраў з поспехам, пры аншлага прайшоў другі Фестываль дружбы славянскіх народаў. Гэты праект падтрымала міністэрства культуры вобласці, абласны Дом дружбы народаў. І мы, беларусы, да яго далучыліся. У фае Дома афіцэраў працавала выстава дэкаратыўна-прыкладнай творчасці. Вялікую цікавасць у гасцей выклікалі прадстаўленныя на ёй кнігі, прадметы народнага побыту беларусаў — іх сабралі актывісты нашай Самарскай рэгіянальнай грамадскай арганізацыі па захаванні ды развіцці самабытнасці беларускага народа “Белая Русь”. Святочную атмасферу ствараў духавы аркестр, віталі гасцей юнакі й дзяўчаты ў нацыянальных строях.

Адкрывалі фестываль прадстаўнікі трох народаў: кіраўнік Украінскага нацыянальна-культурнага цэнтра “Промінь” Іван Капліенка, старшыня суполкі “Русский Национальный Центр” Уладзімір Шарстнёў, а таксама я, кіраўнік беларускай суполкі “Белая Русь”. У фестывалі паўдзельнічалі таксама казакі: як у канцэрце, так і ў выставе — прадставілі цікавыя экспанаты. Са сцэны гасцей і ўдзельнікаў фестывалю віталі прадстаўнікі абласной і гарадской улады, а таксама дырэктар самарскага Дома дружбы народаў Ігар Бураў, клірык храма ў гонар Святога Ушэсця Гасподняга протаіерэй Дзіяннісі.

Са сцэны выступоўцы казалі пра моцныя сувязі паміж славянскімі народамі: нацыянальныя, культурныя. Спрыяюць умацаванню адзінства нашы духоўныя традыцыі, хрысціянская вера. Даўно сумесна жывуць прадстаўнікі розных

На сцэне фестывалю — ансамбль беларускай песні “Белая Русь”

славянскіх народаў на Самарскай зямлі, знаходзяць агульную мову з суседзямі, сумесна працуюць на агульную карысць. Выдатнай рысай самарскага характару, падаецца мне, ёсць якраз уменне разумець адзін аднаго, што ўласціва і беларусам. Тут паважаюць іншыя культуры, людзі здольныя прыйсці на дапамо-

гу бліжняму, шчыра парадавацца з нагоды поспехаў іншых.

Прыгожым атрымаўся фестывальны канцэрт. Беларускаю культуру прадстаўлялі наш ансамбль беларускай песні “Белая Русь” з Самары і народны ансамбль беларускай песні “Купалінка” з Тальяці. Выступалі народны ўкраінскі хор “Промінь”,

тэатр танца “Эклипс”. На канцэрце гучалі беларускія, рускія, украінскія ды казачыя песні. Выступалі госці фестывалю: вядомыя выканаўцы, мастацкія калектывы нацыянальна-культурных цэнтраў вобласці.

Алег Ксяндзоў,
кіраўнік беларускай суполкі
“Белая Русь”, г. Самара